

ความรู้เรื่องเมืองไทย

๑. สภาพทางสังคมมีความแตกต่างทางความคิดและมีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง ส่งผลให้ชาติต้องประสบกับความระส่ำระสาย เป็นเพราะคนไทยส่วนใหญ่ขาดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ขาดจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ และไม่คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติ ต้องขจัด “ความสับสน” ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้เบาบางลงไป

เมืองไทยในความสับสน : ลักษณะและที่มา

๒. เมืองไทยรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคม เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงมีพระปรีชาสามารถและวิสัยทัศน์ โดยเปิดรับและทำสนธิสัญญาทางไมตรีและการค้า พลิกแผ่นดินไปสู่ความทันสมัย โดยมีเครื่องมือสำคัญคือ “การศึกษา” ซึ่งก่อตัวเป็นแนวคิดในรัชกาลที่ ๔ และได้ชูขึ้นเป็นระเบียบวาระแห่งชาติอันดับแรกในรัชกาลที่ ๕

๓. “ความรู้เกี่ยวกับเมืองไทย” คนไทยจะรู้จักสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ที่เรียกว่า “ฮาร์ดแวร์” เช่น ประวัติศาสตร์ไทย เศรษฐกิจ และการทำมาหากินของคนไทย ระบอบการเมืองการปกครอง วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิศาสตร์และธรรมชาติ แวดล้อม ส่วนที่เรียกว่า “ซอฟต์แวร์” ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด ข้อบกพร่องในเชิงจริยธรรมและศีลธรรม และอุปนิสัยใจคอของผู้คน คนไทยจะไม่ค่อยรู้เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะวิพากษ์วิจารณ์บ้านเมืองของตนเอง

๔. “ความสับสน” ที่ปรากฏในเมืองไทยในขณะนี้ มี ๔ เรื่อง คือ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและการทำมาหากิน ทิศนะทางสังคม และเรื่องอื่นเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม

๕. ความสับสนเรื่องการเมืองการปกครอง มี ๓ ประเด็นที่สำคัญ

- ความสับสนในความเข้าใจว่า “ประชาธิปไตย” คือจุดมุ่งหมายของการเมืองการปกครอง (political end) หรือเป็นวิถีทางในทางการเมืองการปกครอง (political mean)

- ประชาธิปไตยได้รับการชูธงเป็นสัญลักษณ์ของ เศรษฐกิจทุนนิยม และประชาธิปไตยสมบูรณ์ จะปรากฏเมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้ครอบงำประเทศอย่างสมบูรณ์

- ที่มาของความสับสนในเรื่องการเมืองการปกครอง น่าจะเกิดจากการกระทำของบุคคลบางกลุ่ม เพื่อประโยชน์บางประการ โดยอ้างประชาธิปไตยเป็นจุดหมาย

- ชัยชนะของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและนายทุนนักธุรกิจ เป็นชัยชนะที่ได้ขาดปราศจากการต่อต้านใดๆ เพราะคอมมิวนิสต์และเผด็จการทหาร ได้ล่มสลายไปหมดแล้ว และบุคคลากรที่เคยเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเหล่านั้น ได้กลายพันธุ์เป็นผู้สนับสนุน รับผิดชอบระบบใหม่และบุคคลกลุ่มใหม่โดยสิ้นเชิง

- ความสับสนว่า “การเลือกตั้ง” คือ “ประชาธิปไตย” และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งคือผู้ที่ได้รับมอบหมายอำนาจสิทธิขาด ไม่สมควรที่จะมีการตรวจสอบและขัดขวางใดๆ

- ความสับสนที่เกี่ยวกับ “ประชาชน” ในฐานะผู้เป็นเจ้าของ “อธิปไตย” และ “ประโยชน์ของปวงชน” ซึ่งยอมรับกันว่าเป็น “หลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” เช่นเดียวกัน

- ความสับสนที่ว่า “ประชาชน” และ “ปวงชน” คือ สิ่งเดียวกัน ซึ่งความจริงผู้ที่เป็น “เจ้าของอธิปไตย” หรือ “เจ้าของอำนาจรัฐสูงสุด” นั้น คือ ปวงชน หมายถึง “ชนทั้งปวง ทั้งหมดทั้งสิ้น” มิใช่ “ประชาชน” ซึ่งหมายถึง “หมู่คน” หรือสามัญชน

- ความเข้าใจว่าประชาชนจำนวนมาก คือ “ปวงชน” ได้นำไปสู่การเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางการของการปกครองที่มีความสำคัญ

- ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่าง “เสรีภาพ” และ “ขอบเขตเสรีภาพ” โดยกลุ่มบุคคลย่อมมี “เสรีภาพ” ภายใต้ “ขอบเขตของเสรีภาพ” ซึ่งในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับหลังๆ ได้เน้น “สิทธิเสรีภาพ” ของบุคคลในขอบเขตที่กว้างขวางและชัดเจนมากขึ้น โดยบัญญัติข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพต่างๆ ไว้ แต่ไม่ได้รับความเอาใจใส่จากสาธารณชนคนไทย

๖. ความสับสนเรื่องเศรษฐกิจและการทำมาหากิน

- ก่อนสมัยเศรษฐกิจทุนนิยม เศรษฐกิจไทยยังไม่มี ความซับซ้อนและมีเงินหมุนเวียนไม่มาก จึงมีความเข้าใจว่า หากเศรษฐกิจของบ้านเมืองไม่ดีจะทำให้เศรษฐกิจในครอบครัวได้รับผลกระทบไปด้วย

- ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เป็นระบบที่รวมทั้ง ๓ มิติของประชาชาติ คือ การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

- ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม มีสาระสำคัญ ๕ ประการ คือ ทรัพย์สินประเภททุน สำหรับใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ กลไกราคาเป็นตัวจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากร มีการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค มุ่งกำไรสูงสุดและการสะสมทุน

- ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม แบ่งแยกผู้คนเป็น ๒ ประเภท คือ นายจ้าง (นายทุน) และลูกจ้าง (ผู้ใช้แรงงาน) การแบ่งสรรที่เกิดขึ้นตกกับฝ่ายนายทุนและทำให้ผู้ใช้แรงงาน

เป็นฝ่ายเสียเปรียบ เนื่องจากระบบดังกล่าวได้เข้าครอบงำทั้งอำนาจรัฐ ทัศนคติทางสังคม และการชูงธงประชาธิปไตย ทำให้ชาวบ้านต้องรับเงื่อนไขอย่างไม่มีทางเลือกเลยได้ ผู้ที่ด้อยโอกาสยอมเป็นข้าทาสบริวารของผู้ที่เหนือกว่าทางเศรษฐกิจ

- ในปัจจุบันมีความเข้าใจที่สับสนในเรื่องเศรษฐกิจ นอกจากนั้น การนำเสนอปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาและมาตรการที่ใช้ในการคลี่คลายปัญหา ยังมีทิศทางที่ไม่ตรงกัน มีทั้งหลักวิชาการและการจินตนาการ ทำให้คนไทยมีความเข้าใจที่สับสนที่สุดในเรื่องของ เศรษฐกิจ

๗. ความสับสนด้านทัศนคติสังคม

- ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม มอบให้เอกชนเป็นเจ้าของทุน ทำให้เจ้าของทุน มีฐานะเป็น “ผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน” รับผิดชอบควบคุม “ชะตากรรม” ของบ้านเมือง

- การแข่งขันในระบบทุนนิยมแม้จะเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็ต้องมีเงื่อนไขที่มีความเป็นธรรม ไม่ควรมุ่งหวังกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

๘. ความสับสนเรื่องอันเกี่ยวกับวัฒนธรรม

- วัฒนธรรมแต่เดิมของไทยมีทั้งดีและไม่ดี ซึ่งต้องคัดเลือกและอนุรักษ์เอาไว้ เฉพาะที่เป็น “ของดี”

- ความสับสนในความเข้าใจที่ว่า “วัฒนธรรม” คือ “ศิลปวัฒนธรรม” ซึ่งในความจริง “วัฒนธรรม” จะมีอยู่ใน ๓ ลักษณะ ได้แก่ วัฒนธรรมเชิงศิลปะ (ศิลปวัฒนธรรม) วัฒนธรรมเชิงสถาบัน (ขนบธรรมเนียมประเพณี) และวัฒนธรรมเชิงจิตใจ (จิตสำนึก จริยธรรม คุณธรรม)

๙. สรุปความสับสนในสังคมไทย มีอยู่ด้วยกันใน ๖ ลักษณะ คือ ความสับสนในเรื่องของข้อเท็จจริง ความสับสนในเรื่องของความคิดเห็น ความสับสนในพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สังคมถือเป็น “ต้นแบบ” ความสับสนในเรื่องของความเชื่อและความศรัทธา ความสับสนจากคำอธิบายและการชี้แจง และความสับสนอันเนื่องมาจากความหมายของคำที่ใช้

๑๐. ที่มาของความสับสน มี ๖ ประการ ได้แก่

- คนไทยขาด “จิตสำนึก” เช่น จิตสำนึกในความปลอดภัย จิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ จิตสำนึกทางวิทยาศาสตร์ และจิตสำนึกในจริยธรรมและความยึดมั่นในความถูกต้อง

- จิตใจของสาธารณชนคนไทยถูกครอบงำด้วย “เศรษฐกิจทุนนิยม” ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มุ่ง “เอาแต่ได้”

- คนไทยขาดอุปนิสัยในการศึกษาหาความรู้และความเข้าใจในปัญหาต่างๆ ที่มี “ความสลับซับซ้อน”

- ความไม่มั่นคงของจิตใจคนไทย มาจากสาเหตุสามประการข้างต้น คนไทยไม่รักใคร่จริงและไม่เกลียดใคร่จริงสามารถกลับไปกลับมาได้ โดยพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะได้รับเป็นที่ตั้ง

- “สื่อมวลชน” มีอิทธิพลค่อนข้างสูงต่อความรู้ความเข้าใจและความนึกคิด ของคนไทย และในฐานะ “สื่อมวลชน” เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยก็มีความสับสนในความรู้ความเข้าใจและความคิดความเห็นในเรื่องต่างๆ เช่นเดียวกับสาธารณชน ยิ่ง “สื่อมวลชน” ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของ “เศรษฐกิจทุนนิยม” และ/หรือทำหน้าที่เป็น “กระบอกเสียง” ให้แก่กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มการเมือง สาธารณชนคน “บริโภคนิยม” ก็ยิ่งตกอยู่ใน ความสับสนมากขึ้น

- มีบุคคลและกลุ่มบุคคลซึ่งมีผลประโยชน์ทางการเมืองที่พร้อมด้วยทรัพยากร แสดงเจตนาอย่างชัดเจนที่จะสร้างความสับสนให้แก่สาธารณชนคนไทย

อย่างไรก็ตาม ความสับสน ไม่ว่าจะมาจากอย่างไรก็สร้างปัญหาให้แก่เมืองไทยและคนไทย จึงควรพิจารณาแก้ไขอย่างเร่งด่วน มิเช่นนั้น ประเทศไทยจะก้าวไปข้างหน้าไม่ได้ การทำความรู้จักประเทศไทยและสังคมไทยที่แท้จริงก็จะทำได้ยากขึ้น

ระบอบการปกครองและระบบการเมือง

๑๑. ชนชาติไทยก่อตั้งอาณาจักรขึ้นในแหลมสุวรรณภูมิ เมื่อ ๘๐๐ ปีที่ผ่านมา ตลอดระยะเวลายาวนาน ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความสัมพันธ์กับราษฎรในลักษณะเสมือนเป็น “สัญญาประชาคม”

- พระบรมราชจักรีวงศ์ได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงรับอัญเชิญของเสนามาตย์ ราษฎร เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ เมืองไทยอยู่ในสภาวะแห่งการรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและระหว่างประเทศ การฟื้นฟูพระศาสนา กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม จัดตั้งถิ่นฐานราษฎรเข้ามาเป็นพลเมืองของพระนครแห่งใหม่

- การปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงไว้ซึ่งอำนาจสิทธิขาด ภายใต้กรอบของ “ทศพิธราชธรรม” ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมการปกครอง หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีจากศาสนาพราหมณ์

- ช่วงปลายสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างเมืองไทยกับชาติตะวันตกที่วางเว้นไป ตั้งแต่สิ้นรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. ๒๒๓๑

- ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อแรงกดดันจากมหาอำนาจตะวันตกให้ไทยเปิดประเทศรับระบบการค้าเสรี

- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงมีพระราชดำริว่าการต่อต้านชาติตะวันตกคงจะทำได้ เสี่ยงต่อการสูญเสียเอกราชและอธิปไตย สมควรที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับประเทศที่เข้มแข็ง เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการค้าขายกับต่างประเทศ และเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดจนวิชาความรู้สมัยใหม่ทุกด้าน

- การดำเนินวิเทศব্যของรัชกาลที่ ๔ สืบต่อมาจนถึงรัชกาลที่ ๕ มี ๓ ประการคือ ต้องทำสนธิสัญญาทางไมตรีฯ กับนานาประเทศในโลกตะวันตกมีจำกัดอยู่กับประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่งประเทศใด ต้องแสดงความจริงใจในไมตรีจิต เคารพข้อสัญญาอย่างเคร่งครัด และต้องเร่งรัดพัฒนาบ้านเมืองในทุกๆ ด้าน

๑๒. ในช่วง ๖๐ ปีภายใต้ระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตย หรือเรียกว่า ระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ได้มี “วิวัฒนาการสังคม” หลายประการ อาทิ การจัดตั้งระบบการศึกษาแห่งชาติให้ราษฎรทุกระดับชั้นมีโอกาสดำเนินการศึกษาตามแบบอย่างของอารยประเทศ ได้สร้างคนไทยที่มีความรู้ความสามารถพอเพียงที่จะเริ่มต้นปกครองตนเองได้ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยในปี พ.ศ. ๒๔๗๕

- การเปิดประเทศต้อนรับวัฒนธรรมตะวันตกได้ปลูกฝังจิตสำนึก และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้สอดคล้องกับโลกภายนอก รวมถึงการรับรู้แนวคิดประชาธิปไตย

- “การเลิกทาส” อย่างเป็นขั้นตอนและราบรื่น เป็นผลงานที่สำคัญยิ่งเป็นการเตรียมสังคมไทยสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน

- การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ ยังไม่เป็นที่ไปตามหลักสากล จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๖ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ของไทย จึงได้เข้าสู่หลักสากลเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ

- การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สร้างและปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยม และจิตสำนึกในความเป็นไทยเอาไว้อย่างมั่นคง พระมหากษัตริย์ทุกรัชกาลได้ทรงทำให้

ราษฎรทุกภาคส่วนในพระราชอาณาจักร มีความรู้สึกว่าเป็นชาวไทยด้วยกัน โดยรวมจิตใจของพสกนิกรไว้ที่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

- การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเพียงการนำเอาสภาพความเป็นจริงของสังคมการเมืองไทยตามที่เป็นอยู่ในขณะนั้นมาร้อยเรียงเป็น “รัฐธรรมนูญ” เพื่อให้การปกครองบ้านเมืองมี “กติกา” ที่ชัดเจน แต่ระบอบการปกครองราชาธิปไตยของเมืองไทยยังคงอยู่ปราศจากการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ

- การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ แม้จะไม่เห็นด้วยกับการยึดอำนาจของ “คณะราษฎร” ทรงเข้าพระทัยและทรงยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

- ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ รัฐบาลคณะราษฎรได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จากรัชกาลที่ ๘ การเมืองของไทยได้เข้าสู่ระบบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทยในสมัยนั้น มีการใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตนำมาด้วยการยึดอำนาจรัฐโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเรียกว่า “รัฐประหาร”

- ตลอดระยะเวลาครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การเมืองไทยมีโอกาสสัมผัสความเป็น “ประชาธิปไตย” ไม่มากนักเพราะ “ทัศนะทางสังคม” ไม่เป็นประชาธิปไตย เช่น การยอมรับ “ธนาญาพ” โดยปราศจากเงื่อนไข การที่ทัศนะทางสังคมเป็นเช่นนั้นเพราะ “เศรษฐกิจ” ไม่เป็น “ประชาธิปไตย” จนชั้นนายทุนมีอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างปราศจากขอบเขต มีอิทธิพลเหนือสื่อสารมวลชน ดังนั้น “ทัศนะทางสังคม” ก็เป็นไปในทางสนับสนุน “ธนาญาพ” ทำให้การเมืองไทยไม่อาจเข้าถึง “ประชาธิปไตย”

- มีผู้สังเกตว่า หากรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจของคนไทยยังมีความแตกต่างกันมาก มีคนยากจนทั่วประเทศ คนร่ำรวยซึ่งปรารถนาอำนาจรัฐเพื่อเพิ่มความร่ำรวยขึ้นไปอีก อนาคตเมืองไทยควรที่จะลืมเรื่อง “ประชาธิปไตยสมบูรณ์” การเลือกตั้งที่เป็นสัญลักษณ์ของ “ประชาธิปไตย” กลายเป็นเครื่องมือให้คนร่ำรวยเข้ามาสู่อำนาจรัฐและครองอำนาจรัฐในลักษณะที่เป็นเผด็จการโดยรัฐสภา เพื่อแสวงประโยชน์ต่อไป

- อย่างไรก็ตาม มีคนไทยจำนวนไม่มากที่มองเห็นว่าที่มาของปัญหา ก็คือการขาด “ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ”

- การเมืองของประเทศไทยเป็นระบบพรรคการเมือง แต่เป็นจุดอ่อนที่สุดของโครงสร้างทางการเมือง จึงอุปสรรคต่อการเข้าถึงความเป็นประชาธิปไตย

- พรรคการเมืองส่วนมากมีลักษณะเป็นกลุ่มการเมืองเฉพาะกิจเพื่อแสวงหาประโยชน์จากกิจกรรมทางการเมือง เป็น “ธุรกิจ” มินิโยบายที่กว้างๆ ตามข้อกำหนด

ของพรรคการเมือง แต่ปราศจากสิ่งที่เรียกว่า “อุดมการณ์” จึงมีอาจทำหน้าที่และมีความรับผิดชอบเป็น “เสาหลัก” ของระบอบประชาธิปไตยได้

- ปัจจุบันได้เกิด “การเมืองนอกสภา” หรือ “การเมืองภาคประชาชน” มีการชุมนุมสาธารณะและเดินขบวนโดยผู้คนจำนวนมาก หากกระทำโดยสงบและปราศจากอาวุธเป็นสิทธิที่พึงกระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ แต่พฤติกรรมเหล่านี้มีโอกาสที่จะกลายพันธุ์เป็นอนาธิปไตย ซึ่งเป็นศัตรูของประชาธิปไตยเป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการทำร้ายบ้านเมืองและไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเมืองตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ

เศรษฐกิจไทย: ความเป็นจริงและภาพลวงตา

๑๓. การพัฒนาเศรษฐกิจ มี ๖ ปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยมีฐานรากที่กว้างใหญ่และเข้มแข็ง คือ

- มีพื้นที่ ๕๒๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่กลางภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ มีความอุดมสมบูรณ์ ที่สำคัญ คือ มีป่า มีเขา มีทะเลและธรรมชาติที่ดึงดูดการท่องเที่ยว

- มีประชากร ๖๕ ล้านคน เป็นตลาดรองรับสินค้าและบริการที่ผลิตภายในประเทศได้อย่างพอเพียง และใหญ่โตพอสำหรับสินค้านำเข้าที่ผู้ผลิตต่างประเทศแข่งขันกันเสนอขาย

- มีฐานการผลิตที่กระจายทุกสาขาเศรษฐกิจและทุกส่วนภูมิภาค มีโครงสร้างเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีภาคเอกชนซึ่งมีความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น

- มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศในทุกด้าน ในลักษณะที่เสรี มีดุลการค้าและดุลชำระ และเพิ่มความสำคัญการค้าระหว่างประเทศ คิดเป็นสัดส่วนกับผลิตภัณฑ์มวลรวม ไม่น้อยกว่า ๒๐%

- การเงินการคลังมีเสถียรภาพ ทุนสำรองระหว่างประเทศมีมากพอเพียง และมีนโยบายวินัยการคลังที่ได้รับความเชื่อถือจากนานาประเทศ

- มีการปกครองที่มีเสถียรภาพและมีระบบการเมืองที่ยังถือว่าอยู่ในกรอบประชาธิปไตย มีสถาบันกษัตริย์ไทยเป็นเสาหลักของความมั่นคงของบ้านเมืองและเป็นหลักประกันพื้นฐานของการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ มีกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมและระบบสาธารณสุขที่ได้รับความเชื่อถือ รวมทั้งเอกชนไทยก็เป็นที่ยอมรับว่ามีความสามารถและมีจิตสำนึกเกี่ยวกับผลประโยชน์ของบ้านเมืองและสังคม

๑๔. ปัญหาเศรษฐกิจ ๒ ประการ ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

- มีขีดความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีค่อนข้างจำกัด การผลิตสินค้าด้วยการนำเข้าเทคโนโลยี ทำให้มูลค่าเพิ่มที่พึงจะตกอยู่ในประเทศมีน้อยมากได้เพียง

ค่าจ้างแรงงานไม่มากนัก ยิ่งเป็นโรงงานของชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งฐานการผลิตโดยได้รับการส่งเสริมการลงทุน มูลค่าเพิ่มในส่วนที่เป็นของไทยจริงๆ ก็จะมีน้อยมาก สิ่งประเทศไทยได้รับก็คือภาพโรงงานอุตสาหกรรม จึงเป็นภาพลวงตาว่าไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรม ตัวเลขที่ปรากฏในสถิติการส่งออกและในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ จึงเป็นตัวเลขที่ลวงตา

- ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและเอาจริงเอาจัง กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะพึ่งพาเทคโนโลยีการผลิตสินค้าประเภทใด สำเร็จเมื่อใด และจัดสรรงบประมาณในการวิจัยและพัฒนาที่เพียงพอ เช่น สินค้าทางการเกษตรและสินค้าที่เป็นปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของคนทั้งประเทศ

- การเสียสมดุลทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท ซึ่งก็คือความยากจนของราษฎรหลายสิบล้านคนที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายในการดำรงและดำเนินชีวิตที่เพิ่มสูงขึ้น ชาติที่ดิ้นทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ชาติน้ำใช้ในการเพาะปลูก ฯลฯ

- การแก้ไขปัญหสำหรับราษฎรจำนวนมาก คือ การจัดเศรษฐกิจชุมชน โดยรัฐสนับสนุนเทคโนโลยี เงินทุนมาจากธนาคารสหกรณ์ และพึ่งตนเองให้มากขึ้นในทุกๆ ด้าน แม้เศรษฐกิจของประเทศไทยจะพัฒนามาได้ไกลพอสมควร แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจที่ขาดความเป็นธรรมและยังไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะประโยชน์ส่วนใหญ่มิได้รับการแบ่งสรรและกระจายอย่างเป็นธรรมทั่วถึง กระจุกตัวอยู่กับกลุ่มเล็กๆ ที่เรียกว่านายทุน ดังนั้น การต่อสู้ทางกรรมเมืองเพื่อต่อต้านระบบเผด็จการนายทุน ต้องมุ่งไปที่การสร้างความเป็นธรรม ความชอบธรรม และประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำได้หลายทาง เช่น การสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน ปฏิรูประบบภาษีอากร หากเศรษฐกิจมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น การเมืองก็จะมีอิสระอดมากขึ้น เพราะจะไม่มีธนาภาพ มาครอบงำการเมืองอีกต่อไป

วิวัฒนาการสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

๑๕ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความทันสมัยและมีความพร้อมสูงในการรับการเปลี่ยนแปลง ความทันสมัยของสังคมไทย ซึ่งมีให้เห็นมาตั้งแต่ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงนำ ความทันสมัยจากทวีปยุโรปมาเนรมิตเมืองไทย รวมทั้งเป็นสังคมที่มีแนวโน้ม “ประชาธิปไตย” เช่น การไม่มีชั้นวรรณะ การให้ความสำคัญต่อวัยวุฒิ และคุณวุฒิ เป็นต้น ซึ่งเป็นค่านิยมที่สืบสานมาแต่โบราณ

๑๖. ตั้งแต่สิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้เปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นพลังในการขับเคลื่อนวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีขนาด

เล็กน้อยๆ ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กระชับขึ้น ปัจจัยในการขับเคลื่อนวิวัฒนาการสังคมไทยมีหลายปัจจัยที่มีน้ำหนักใกล้เคียงกัน เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน มีลักษณะเป็นพลวัตร

๑๗. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการสังคมไทย ดังนี้

- สนธิสัญญาบาวริง ก่อให้เกิดอุปสงค์ต่อผลิตผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าว มีการซื้อข้าวไทยไปจำหน่ายยังประเทศอื่นๆ เมื่อประเทศไทยลงนามในสนธิสัญญาเปิดให้มีการค้าโดยเสรีได้ไม่นาน ก็ทำให้แม่น้ำเจ้าพระยากลายเป็นที่ชุมนุมของเรือสินค้า นำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศ มีการเปลี่ยนโครงสร้างจากทำนาพอเลี้ยงตัวมาเป็นเศรษฐกิจที่ทำนาเพื่อการจำหน่าย และมีการพัฒนาจนเป็นเศรษฐกิจที่เฟื่องฟู

- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกลไกทางเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยมีวิวัฒนาการเป็นสังคมที่แสวงหาสิ่งใหม่ๆ เช่น การเปลี่ยนอาชีพ และการออกจากภูมิลำเนาเดิมไปยังที่อื่น เป็นต้น ซึ่งเริ่มชัดเจนตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ ๕ ในเวลาเพียงครึ่งศตวรรษเศรษฐกิจไทยได้เติบโตจากก่อนเปิดประเทศกว่าเท่าตัว เข้าสู่มาตรฐานปรวิวรรตทองคำ และเริ่มสะสมทุนสำรอง

- เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แล้วเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ เศรษฐกิจไทยชะงักงันเกือบ ๔ ปี เกิดภาวะเงินเฟ้อ สินค้าที่ไม่มีการนำเข้าและไม่มีการผลิตภายในประเทศขาดแคลนและมีราคาแพง เป็นปัญหาในเรื่องค่าครองชีพและรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทำให้สังคมไทยไม่อาจที่จะรักษาสถานภาพเดิมเอาไว้ได้ ซึ่งแสดงออกชัดเจนเมื่อความประพฤติมิชอบในรูปแบบต่างๆ ปรากฏให้เห็นจนเป็นเรื่องธรรมดา เกิดการแบ่งแยกของส่วนต่างๆ ในสังคม เช่น นายจ้างและลูกจ้าง นายทุนกับผู้ใช้แรงงาน ได้เห็นการขาดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสังคมในเมืองและในชนบท และระหว่างภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งขยายปัญหาออกไปพร้อมกับความเจริญเติบโตที่รวดเร็วของเศรษฐกิจในภาพรวม

๑๘. ปัจจัยด้านการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการสังคมไทย ดังนี้

- ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้มีการสอนภาษาอังกฤษแก่เจ้านายฝ่ายในและสตรีในพระบรมมหาราชวัง โดยการศึกษาได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวง โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษ ฯลฯ เป็นการวางพื้นฐานไปสู่อุดมศึกษารวมทั้งการส่งผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนดังกล่าวไปศึกษาวิชาครู ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อสำเร็จการศึกษากลับมาก็เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษา จนกระทั่งประกาศใช้กฎหมายการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๔๖๔ ในรัชกาลที่ ๖

- การศึกษาทำหน้าที่เป็นพลังขับเคลื่อนวิวัฒนาการสังคมไทย คนไทยจำนวนมากได้รับการศึกษาถึงระดับปริญญา ได้รับการฝึกอบรมในวิชาชีพชั้นสูงทุกแขนงที่มีการเรียนการสอนในโลกปัจจุบัน

- แม้ไทยจะมีความก้าวหน้าด้านการศึกษา มีการปฏิรูปมาแล้วหลายโอกาส แต่ในปัจจุบัน ยังมีราษฎรที่อ่านไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้จำนวนมาก แม้จะผ่านการศึกษา ระดับสูงก็ยังต้องขีดความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา ไม่มีความคิดเป็นของตนเอง และขาดจิตสำนึกอันมีความสำคัญเป็นสากล

๑๙. ปัจจัยด้านอารยธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการสังคมไทย ดังนี้

- อารยธรรมตะวันออกที่เป็นพื้นฐานของสังคมไทย เช่น พระพุทธศาสนา ค่านิยม และทัศนคติที่น่าสนใจ อาทิ การให้อภัยไม่ถือโทษโกรธเคือง ไม่เร่รุม ไม่ใช้ความรุนแรง ทำให้สังคมไทยมีความสงบร่มเย็น มีศิลปวัฒนธรรม มีสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีขนบธรรมเนียมที่มีได้เป็นรองชาติตะวันตก

- การเปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตกทำให้ไทยเข้าเป็นสมาชิกของสังคมโลก ได้อย่างสง่างาม นอกจากจะเป็นวิวัฒนาการสังคมแล้ว ในการเปลี่ยนแปลงเมืองไทยไปสู่ความทันสมัยยังเกิดจากพระบรมราโชบายของพระมหากษัตริย์อีกด้วย

- ในรัชกาลที่ ๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมที่ไม่สอดคล้องกับอารยธรรมตะวันตกในหลายส่วน ส่งพระราชโอรสหลายพระองค์ออกไปศึกษาวิชาการในทวีปยุโรป ทำให้มีการถ่ายทอดอารยธรรมตะวันตกมาสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว

- การรับอารยธรรมตะวันตกและปรับให้เข้ากับสังคมไทย ทำให้สังคมไทยมีวิวัฒนาการสู่ความทันสมัยค่อนข้างรวดเร็วไปถึงจุดที่ความแตกต่างระหว่างเมืองไทยกับโลกตะวันตกมีน้อยมาก

๒๐. ปัจจัยด้านการเมืองและการปกครองมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการสังคมไทย นับตั้งแต่สนธิสัญญาบาวริง ดังนี้

- ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ซึ่งได้รับการถวายราชสมบัติ มีได้ทรงมีอำนาจในราชการแผ่นดิน การบริหารราชการแผ่นดินทรงอาศัยอำนาจการปกครองของขุนนางผู้ใหญ่ ซึ่งขุนนางผู้ใหญ่เหล่านั้นเป็นผู้ลงนามในสนธิสัญญาบาวริงในนามรัฐบาลไทย

- เมื่อรัชกาลที่ ๕ เสด็จขึ้นครองราชย์ ยังไม่ทรงบรรลุพระราชนิติภาวะ ที่ประชุมฯ ได้มอบให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์เป็นผู้สำเร็จราชการแทน เมื่อทรงมีพระชันษามากขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น ทรงบริหารราชการในลักษณะของสมบูรณาญาสิทธิราชย์เต็มรูปแบบ

- ในปี พ.ศ.๒๔๒๙ พระเจ้าน้องยาเธอ ๓ พระองค์ พระวรวงศ์เธอ ๑ พระองค์ และข้าราชการอีก ๗ นาย ได้ร่วมกันกราบบังคมทูลถวายความคิดเห็นเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบราชาธิปไตย แม้ข้อเสนอยังไม่นำไปสู่การปฏิบัติได้ทันที พระองค์ท่านก็ทรงมีพระราชดำริเห็นชอบด้วย หลังจากนั้นก็ได้มีการปฏิรูปการเมืองการปกครองในลักษณะที่เสมือนเป็นการพลิกแผ่นดิน ทำให้สังคมไทยมีวิวัฒนาการอย่างมั่นคงและรวดเร็ว

- รัชกาลที่ ๖ ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสามัญชนเข้าสู่ตำแหน่งเสนาบดีเกือบทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นการปูทางไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย

- รัชกาลที่ ๗ มีเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีน้ำหนักมากที่สุดก็คือความเสมอภาคและความเท่าเทียม มีการเลือกตั้งซึ่งเน้นในเรื่องราษฎรปกครองตนเอง นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับกลุ่มที่สูญเสียอำนาจ ซึ่งมองว่าคณะราษฎรไม่เคารพสถาบันพระมหากษัตริย์

- หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อคณะราษฎรได้สลายไป การวิวัฒนาการสังคมไทยก็หลุดพ้นไปจากการเมืองและการปกครองไปขึ้นอยู่กับอิทธิพลของโลกาภิวัตน์

ความเป็นไทย และไทยสไตล์

๒๑. จิตสำนึกในความเป็นไทย ๕ ประการ

- รักษาและไม่ทำร้ายประเทศไทยในทุกๆ กรณี การปลูกฝังความรักชาติต้องเริ่มด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ ความรักชาติไม่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่มุ่งชื่นชมมิตรกับชาติอื่นๆ เช่น เดินขบวนไปเผาสถานทูตชาติอื่น เป็นต้น การทำร้ายประเทศส่วนใหญ่ทำลงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือประสงค์ที่จะต่อต้านฝ่ายที่อยู่ตรงกันข้าม เช่น การขัดขวางการประชุมระหว่างประเทศ เป็นต้น ต้องรำลึกอยู่เสมอว่าไม่ว่าด้วยเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้นจะต้องไม่ทำร้ายประเทศไทยเป็นอันขาด

- กตัญญูกตเวทิต่อบุพการีและครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณ

- ยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ ในฐานะเป็นเสาหลักของบ้านเมือง เป็นเงื่อนไขที่สำคัญยิ่งสำหรับความเป็นไทยและความเป็นคนไทย อยู่คู่กับเมืองไทยเกือบพันปี มีบทบาทในการรักษาความมั่นคงของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยมาเกือบ ๘๐ ปี เป็นที่พึ่งในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข เป็นกำลังใจให้แก่ประชาชนในการต่อสู้กับปัญหาและเป็นเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลี้ภัยคุ้มบ้านคุ้มเมือง

- มีใจรักภาษาไทย วัฒนธรรมไทยและมีความรู้ความเข้าใจในวิวัฒนาการสังคมไทย หากคนไทยไม่มีความรู้ภาษาไทย ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย

จะอ้างความเป็นคนไทยไม่ได้ ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ อย่างเอาจริงเอาจัง เป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในด้านการศึกษา วิชาการ สังคมไทย จะเน้นในเรื่องสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งคนไทยจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมจากความรู้ในเหตุการณ์ในอดีต

- มีไมตรีจิตต่อชนชาติอื่น ศาสนาอื่น และอารยธรรมอื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างเสมอภาคและโดยสันติวิธี เรื่องคนไทยมีไมตรีจิตต่อผู้อื่นนั้นเป็นที่กล่าวขานไปทั่วโลก สาเหตุหนึ่งก็เพราะว่าไทยไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติมหาอำนาจ การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันโดยไม่เคยมีข้อบาดหมางและขัดแย้ง ก็เป็นอีกความมหัศจรรย์ที่ชาวโลกมีความชื่นชม สังคมไทย

๒๒. จิตสำนึกความเป็นไทยต้องได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เป็นเยาวชน ทั้งในครอบครัวและที่สถานศึกษา มีการย้ำกันอยู่ตลอด ผ่านสื่อมวลชนและองค์กรทางศาสนา ในปัจจุบันเศรษฐกิจทุนนิยม ได้เข้ามาครอบงำสังคมไทย ทำให้จิตสำนึกความเป็นคนไทย ค่อยๆ จางลง เพราะได้รับการปลูกฝังให้แสวงหาแต่ความมั่งคั่ง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นคนไทย สามารถคิดทำร้ายประเทศไทยได้โดยเห็นแก่เงิน

๒๓. สไตล์ ความหมาย วิธีโดยทั่วๆ ไปที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้ในการกระทำสิ่งใด หรือในการแสดงออกในเรื่องหนึ่งเรื่องใด

- ไทยสไตล์ อาทิต คนไทยให้ความสำคัญต่อภาคปฏิบัติมากกว่าหลักการ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นเรื่องการทำงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบและในเรื่องส่วนตัว

- คำพังเพยและสุภาษิตจะสอนคนไทยว่า อะไรเป็นอะไร อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ควรรับเอาไว้เป็นหลักคิดประจำใจ คำสอนเหล่านี้ คือค่านิยมและทัศนคติของคนไทยและสังคมไทย อาทิต

๑) อะไรเป็นอะไร เช่น ก้นดีกว่าแก้ ข้าวพืงนา ปลาพืงน้ำ เป็นต้น

๒) อะไรควรทำ เช่น เดินตามหลังผู้ใหญ่ หมาไม่กัด น้ำขึ้นให้รีบตัก เป็นต้น

๓) อะไรไม่ควรทำ เช่น อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน คนล้มอย่าข้าม เป็นต้น

- คนไทยได้รับคำสั่งสอนและคำแนะนำจากโคลงโลกนิติ ซึ่งเป็นสุภาษิตเก่าแก่ตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา

- แต่ที่เก่าแก่กว่าโคลงนิติก็คือพุทธศาสนาสุภาษิต อาทิต ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ นายกรัฐมนตรีได้รวบรวมและเรียบเรียงจากหนังสือของ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ราชบัณฑิต ซึ่งเรียบเรียง “ความรู้เรื่องเมืองไทย เพื่อรู้จักประเทศไทย เข้าใจสังคมไทย และตระหนักในความเป็นไทย A Treatise on Thai Society : Past and Present” เมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งนายกรัฐมนตรีเห็นว่ามีความประสานสอดคล้องกัน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์กับการทำงานของรัฐบาล คสช. และ ป.ย.ป.